

KULTŪROS, DIALOGO IR KELIAUTOJO APMASTYMAI TARPTAUTINĖSE STUDENTŲ DIRBTUVĖSE FLORENCIJOJE

Gabija Bankauskaitė
(Lietuva / Litwa)

Ar mėgstate keliauti? Tikriausiai nebus tokio žmogaus, kuris atsakytų neigiamai. Vieni – greitieji įžymių vietų kolekcionieriai, kiti – lėtieji kultūros ir gyvenimo būdo stebėtojai, tretį – tiesiog pasidavę turistavimui ar vajui kuo dažniau pasipuikuoti nekasdiene asmenuke socialiniame tinkle, dar kiti – mėgstantys keliauti virtualiai... Tačiau susimąstyme – kas yra turizmas, kada jis yra pozityvus, ar tikrai padeda išsaugoti kultūrinės ir istorinės vertybes? Kodėl kai kurios valstybės jau ginasi nuo turistų? Pagaliau, koks gi aš esu turistas? Aktyvus vartotojas? Filosofiškas saugotojas? Pasyvus stebėtojas? Į šiuos ir daug kitų vartojimo ir vertės klausimų atsako Romualdo Del Bianco fondo (*Fondazione Romualdo Del Bianco*®) ir tarptautinio instituto *Life Beyond Tourism*® filosofija, skatinanti turizmą paversti prasmingu keliavimu, o komercinio turizmo vartotoją – susimąstyti apie kultūrinę-filosofinę kelionės ir keliautojo vertę.

Fondo filosofija

Po Berlyno sienos griuvimo Romualdo Del Bianco ir jo sūnus Paolo iš Florencijos pradėjo veiklą, kurios tikslas – padėti į Vakarų Europos kultūros erdvę integruoti žmones iš buvusių sovietinio bloko šalių. Po kelerių metų šeima oficialiai įkūrė fondą, kurio siekis – tarptautinė skirtingų kultūrų, šalių ir religijų žmonių integracija.¹

Fondas orientuojasi į jaunimą, tiki, kad jauni žmonės yra atviriausi bendravimui ir žinioms apie savo bendraamžių tradicijas ir kultūrą kitose šalyse. Būtent jaunimas yra itin aktyvus ieškodamas žinių apie įvairių kultūrų istoriją ir meną. Fondo atstovai kasmet Florencijoje organizuoja tarptautines kūrybines studentų dirbtuves, dėstytojų mokymus, sukviečia jaunimą ir dėstytojus iš viso pasaulio, iš įvairių universitetų skatindamas tarpkultūrinius mainus.² Fondo atstovai pabrėžia, kad meno ir architektūros paveldo grožio bei universalumo vertė susijusi su jos galiomis skatinti kultūrinius ir asmeninius žmonių mainus. Per įvairius susitikimus, parodas, koncertus ir kitas fondo remiamas iniciatyvas skirtingų kultūrų studentai gali susipažinti, keistis žiniomis ir stiprinti draugystės ryšius. Fondo *motto*: „Taika pasaulyje tarp įvairių šalių jaunų žmonių, kurių skatina kultūra. Susitikime, susipažinkime, supraskime vienas kitą, ugdykime tautų tarpusavio draugystę“.³

¹ www.fondazione-delbianco.org

² <http://www.istitutointernazionalelbt.org/en/>

³ <http://www.fondazione-delbianco.org/en/the-history/>

Romualdo Del Bianco fondas yra nepelno Florencijos institucija, remianti daug kultūrinių renginių, skatinanti keistis žiniomis studentus, akademikus ir specialistus iš įvairių šalių, sukūrusi platų bendradarbiaujančių universitetų, bibliotekų, muziejų, ambasadų, konsulatų, viešų ir privačių kultūros institucijų bei organizacijų visame pasaulyje tinklą. Fondo atstovų nuomone, tarpkultūrinį dialogą itin skatina menas ir architektūra. Todėl organizacijos pastangos pirmiausia nukreiptos į kultūros, istorijos, meno ir architektūros artefaktų išsaugojimą. Fondo šūkis: „Atraskime praeitį kartu – dirbkime kurdami bendrą ateitį“.⁴

Fondas atkreipia dėmesį į tai, kad globalumo eroje bet kuri istorinė erdvė, pritraukianti turistus, gana radikalčiai pasikeičia. Tai tarptautinio turizmo, kurį plėtoja verslas, pasekmė. Skubantis turistai dažniausiai nėra motyvuotas užmegzti draugiškus ryšius su istorinės vietos gyventojais. Siekdamas pajamų, miestas dirba turistams, tad abipusiai vietos bendruomenės ir turizmo vartotojų mainai dažniausiai apsiriboja tik prekyba. Kai kurioms istorinėms vietoms tai jau kelia rimtų grėsmių, kenkia vietos gyventojų bendruomenei, infrastuktūrai (taip jau nutiko Venecijoje, Madride), blogina jų gyvenimo sąlygas ir atitinkamai juos nuveikia prieš įplaukų nešėjus. Netinkamai organizuojamas turizmas žaloja vietos kultūrą, o bendruomenę stumia iš miesto. Būtent todėl fondas organizuoja daug kasmetinių renginių ir siekia, kad Florencijos lankytojai pažintų ne komercinę Toskanos sostinę, o pajustų unikalios ir savitos Vakarų Europos kultūros bei meno mekos dvasią, neskubėdami susipažintų su miesto verslais, amatininkų darbais, mokslininkų tyrimais, saugomais meno, kultūros, architektūros, istorijos artefaktais, pasijustų ne miesto svečiais, o laikiniais gyventojais.

XII tarptautinės studentų dirbtuvės Florencijoje

2017 metų lapkričio 5–12 dienomis Florencijoje vyko XII tarptautinės studentų dirbtuvės. Renginio *Linguocultural Space of the City with Special Reference to World Famous People and Florentine Handicrafts*⁵ (*Kalbinės ir kultūrinės miesto erdvės sąsajos su pasaulio garsenybių kūryba ir Florencijos amatais*) organizatoriai – fondas *Fondazione Romualdo Del Bianco*[®] (Italija), tarptautinis institutas *Life Beyond Tourism*[®] (Italija) ir Ivanovo valstybinis universitetas (Rusija). Projekto partneriai – Italijos, Lietuvos, Rusijos (Maskva, Kazanė) universitetų atstovai.

Pirmoji veiklą diena sutapo su pirmuoju mėnesio sekmadieniu. Pagal Italijos paveldo, kultūros ir turizmo ministro įsakymą kiekvieną pirmąjį mėnesio sekmadienį visoje šalyje į muziejus galima patekti be bilieto, todėl delegacijos turėjo puikią progą aplankyti ne vieną muziejų.

Studentų ir dėstytojų susipažinimas vyko antrąją dieną Coppini rūmuose, kuriuose įsikūręs fondas.⁶ Rūmai yra atviri lankytojams: juose kaupiama literatūra ir kultūriniai suvenyrai iš viso pasaulio. Fondo renginių dalyviai fondui dovanoja suvenyrus ir knygas, reprezentuojančius jų šalį ir kultūrą. Priėmęs dovanas, sveikinimo žodį tarė fondo įkūrėjas

⁴ <http://www.fondazione-delbianco.org/en/the-mission/>

⁵ <http://www.istitutointernazionalelbt.org/en/workshops-linguocultural-space-of-the-city/>

⁶ <http://www.palazzocoppini.org/>

Paolo del Bianco, generalinis sekretorius Simone Giometti, kūrybinių dirbtuvių vadovė profesorė Olga Karpova. Delegacijos pristatė savo šalis, atstovaujamas universitetus. Studentai aptarė atliktus namų darbus – pristatė savo gyvenamos vietos amatininkų ir kūrėjų veiklą. Dėstytojai nužymėjo būsimas studentų veiklas ir užduotis Florencijoje ateinančioms seminaro dienoms.

Popietinėje sesijoje seminaro dalyviai buvo pakviesti dalyvauti dr. Cosimo Burgassi ir dr. Elisos Guadagnini (Italijos Mokslų taryba ir „Opera del Vocabolario Italiano in Firenze“ institutas) paskaitoje „Italų kalbos istorijos studijų formos ir priemonės“. Pranešėjai kalbėjo apie bendrinės italų kalbos formavimąsi, aptarė svarbiausius jos šaltinius – Dante’s Alighieri, Francesco Petrarca’os, Giovanni’o Boccaccio grožinių tekstų kalbines išgales. Mokslininkų veikla susijusi su *Tesoro della Lingua Italiana delle Origini (TLIO)* – pirmąja *Istorinio italų kalbos žodyno* dalimi ir ankstyvosios italų kalbos tekstynu.⁷

Lapkričio 7 diena buvo skirta *Life Beyond Tourism®* filosofijai, žalojančio ir lėtojo turizmo aptarčiai bei praktinėms užduotims.⁸ Užsiėmimus vedė tarptautinio instituto *Life Beyond Tourism®* lektorė Alesia Koush.⁹

Trečiadienį kūrybinių dirbtuvių dalyviai buvo pakviesti į Strozzi rūmus. Gabinetto Vieusseux¹⁰ (mokslinio ir literatūrinio Vieusseux kabineto) vadovė dr. Laura Desideri papasakojo apie šios vietos unikalumą. Šį kabinetą Florencijos bibliotekoje įkūrė protestantų pirklys Giovanis Pietro Vieusseux 1819 metais. Jis suvaidino itin reikšmingą vaidmenį sujungęs Italijos kultūrą su Europos šalimis XIX amžiuje ir tapęs vienu pagrindinių renesansinio judėjimo atskaitos taškų. Čia buvo kaupiami, saugomi ir skolinami skaityti įvairiausi pasaulio ir Europos periodiniai leidiniai.

Iš pradžių tai buvo periodikos skaitymo erdvė florentiečiams ir keliautojams, kurioje buvo diskutuojama ir keičiamasi idėjomis. Pvz., 1820 metais kabinete buvo suregistruoti 42 moksliniai ir literatūriniai žurnalai. Šalia gausių leidinių italų kalba paminėtini angliški *The Edinburgh Review*, *The Quarterly Review*, vokiški *Morgenblatt*, prancūziški *Revue encyclopédique*, *Bibliothèque universelle*, *Nouvelles Annales des voyages de la géographie et de l’histoire*, *Annales des mines*, laikraščius taip pat siūlyta skaityti ne tik italų, bet ir kitomis kalbomis: *The Times*, *Allgemeine Zeitung*. Tais metais kabinetas išdavė 700 abonementų.

Išsilavinę keliautojai, atvykę į Florenciją, paskaityti, pasiskolinti leidinių, padiskutuoti ateidavo būtent į šią itin populiarią vietą. Lankytojų knygoje jie turėjo įrašyti savo vardą ir pavardą, tautybę, valstybę, iš kurios atvyko, viešbučio pavadinimą, viešnagės datas, paimamo skaityti leidinio pavadinimą. XIX amžiuje kabineto lankytojais kartą ar daugiau buvo tapęs būrys itin garsių žmonių, viešėjusių Florencijoje: Arthuras Schopenhaueris, Stendhalis, Giacomo Leopardi, Henry’s W. Longfellow, Jamesas Fenimore’as Cooperis, Hectoras Berliozas, Walteris Scottas, Ralphas Waldo Emersonas, Augustas von Platenas, Franzas Lisztas, Napoleone’as Giuseppe Carlo Bonaparte’as, Johnas Jamesas Ruskinas,

⁷ <http://www.oiv.cnr.it/index.php/en/>

⁸ <http://www.istitutointernazionalelbt.org/en/>

⁹ <http://www.istitutointernazionalelbt.org/en/formazione/docenti/>

¹⁰ <http://www.vieusseux.it/>

Williamas Makepeace'as Thackeray'us, Robertas Browningas, Théophile'is Gautier, Émile'as Zola, Vittorio Emanuele, Fiodoras Dostojevskis, Michailas Bakuninas, Markas Twainas, Aldousas Huxley'us, Josephas Rudyardas Kiplingas ir kiti. Įrašai tyrinėtojams atskleidė nemažai paslapčių – kokia kalba pasirašinėjo lankytojai, kokios jie tautybės, iš kur atvyko, kur apsistoję ir ką skaito. Kabineto direktorė dr. Laura Desideri skaitė paskaitą „Ižymūs rusai XIX amžiaus Vieusseux kabinete“. Tyrinėtoja nustatė ne vieną nežinotą faktą, kada ir kur Florencijoje viešėjo garsūs kūrėjai, politikai, menininkai.

Kabinetu rūpinosi Vieusseux šeima iki 1919 metų, kai jis tapo fondu, kuriam nuo to laiko vadovauja Florencijos meras ir miesto tarybos nariai. XX amžiuje buvo įkurti nauji padaliniai: 1966 metų potvynio pažeistų knygų restauravimo ir konservavimo laboratorija, XIX amžiaus Romantizmo studijų centras, Šiuolaikinis Bonsanti archyvas, saugantis XX amžiuje fondui dovanotus tekstus. Draugija kasmet organizuoja susitikimus, konferencijas, parodas, kiekvieną mėnesį – paskaitas literatūros temomis.

Popiet seminaro dalyviai aplankė Florencijos universitetą ir susitiko su profesoriumi Marcello Garzaniti, jo paskaitoje bendravo su universiteto studentais, dalijosi baigiamųjų darbų rašymo metodikos patirtimi. Florencijos universitetas yra svarbus ir įtakingas Italijos studijų ir mokslinių tyrimų centras: jame dirba apie 1800 dėstytojų, 1600 techninių ir administracijos darbuotojų, virš 1600 mokslo tyrėjų ir doktorantų, 10-yje mokyklų veikia 126 studijų programos, yra apie 51 000 studentų.¹¹

Vėlyvoji popietė buvo skirta ypatingam instituto *Life Beyond Tourism*® vietinių amatų išsaugojimo ir populiarinimo projektui *Vo per Botteghe*. Kūrybinių dirbtuvių dalyviai gavo laikinus Florencijos piliečių pasus ir lankėsi pas miesto amatininkus: vienoje seniausių Europos kosmetikos ir prieskonių gamintojų parduotuvėje, įsikūrusioje Santa Maria Novella vienuolyne¹²; Ricceri šeimos keramikos parduotuvėje¹³; Francesco šeimos Giorni knygyne¹⁴, kuriame galima įsigyti senųjų raritetinių knygų (pvz., XIX amžiaus pradžioje išleistą Dante's kelioninio formato *Komediją* ar Enzo Ferrari knygą su jo parašu).

Kita kūrybinio seminaro savaitės diena buvo skirta savarankiškam kultūrinių ir istorinių objektų lankymui. Studentai per dieną atliko jų kuratorių suformuluotas užduotis. Tai leido jiems geriau pažinti miesto erdvę, analizuoti vietos, kultūros, meno ir kalbos sąsajas.

Šeštąją dieną seminaro dalyviai keliavo į Medičių biblioteką San Lorenzo aikštėje (*Biblioteca Medicea Laurenziana*).¹⁵ Kozimas Vyresnysis Medičis šią biblioteką paprašė suprojektuoti ir įgyvendinti Michelangelo di Lodovico Buonarroti Simoni. Tai – vienintelis šio menininko nereliginio pobūdžio darbas. Biblioteka – vienas svarbiausių ir prestižiškiausių antikinio paveldo centrų Italijoje. Joje saugoma beveik 11 000 rankraščių ir apie 4500 spaudinių. Medičių šeima buvo kone didžiausias kultūros ir meno mecenatas renesansinėje Florencijoje. Medičiai ne šiaip kolekcionavo tekstus. Rankraščius, o vėliau knygas

¹¹ <https://www.unifi.it/cmpro-l-s-42.html>

¹² <http://www.smnovella.it/>

¹³ <https://www.riccericeramica.com/>

¹⁴ <http://www.libriagiorni.it/store/>

¹⁵ <https://www.bmlonline.it/>

jie priimdavo kaip dovanas, patys pirkto atrinkdami pagal kokybės ir estetikos kriterijus, labai saugojo ir prižiūrėjo suvokdami jų milžinišką kultūrinę vertę. Bibliotekos saugyklose saugomi unikalūs Tacito, Plinijaus, Aischilo, Sofoklio, Quintiliano, Vergilijaus rankraščiai.

Popiet Coppini rūmuose įvyko projekto veiklų aptartis. Studentai pristatė savo darbus, dėstytojais juos įvertino. Kūrybinių dirbtuvių dalyviams buvo įteikti dalyvavimo sertifikatai.

Fondo ir Kauno fakulteto bendradarbiavimas

2017 metų lapkričio 5–12 dienomis Florencijoje vykusiose XII tarptautinėse studentų dirbtuvėse VU Kauno fakulteto profesorė dr. Gabija Bankauskaitė užmezgė glaudžius bendradarbiavimo ryšius su fondu ir tarptautiniu institutu, Ivanovo universitetu. Romualdo Del Bianco fondas pasiūlė profesorei tapti moksline fondo ir instituto eksperte bei incijuoti *Susitarimo memorandumo (Memorandum of Understanding – LIFE BEYOND TOURISM®)*¹⁶ pasirašymą. Susitarimas pasirašytas 2018 metų kovo 3–4 dienomis Florencijoje įvykusioje XX tarptautinėje asamblėjoje ir *Fondazione Romualdo Del Bianco®* ekspertų simpoziume.¹⁷ Dokumente numatyta stiprinti šalių bendradarbiavimą kultūrinės ir švietimo veiklos srityse siekiant didinti supratimą apie teritorijų kultūrinį identitetą, dalintis informacija, keistis gerosios turizmo patirties pavyzdžiais. Vilniaus universiteto Kauno fakulteto dėstytojai ir studentai kviečiami identifikuoti tradicines vietinio kultūrinio paveldo formas, stiprinti paveldo ir kultūrinės tapatybės sąsajas, dalyvauti fondo renginiuose ir taip plėtoti tarpkultūrinį dialogą, tarptautiniu lygmeniu populiarinti vietos amatus, istorines ir kultūrinės vertybes. Fondas įsipareigoja Vilniaus universiteto Kauno fakultetui padėti surengti mokymo kursus dėstytojams, daugiausia dėmesio skirti *Life Beyond Tourism®* filosofijai, turizmo iniciatyvos principams bei gerajai praktikai.

Fondo atstovai ir Ivanovo valstybinio universiteto prorektorės Olgos Michailovnos Karpovos komanda kviečia dėstytojus ir studentus dalyvauti XIII tarptautinėse studentų dirbtuvėse Florencijoje 2018 metų lapkričio 5–11 dienomis. Dalyvavimą šioje iniciatyvoje skatina ir Italijos Respublikos Užsienio reikalų ir tarptautinio bendradarbiavimo ministerija, finansuojanti Italijos ir užsienio šalių (taip pat ir Lietuvos) dėstytojų, ekspertų ir kultūros veikėjų mainus, suteikdama nustatyto dydžio paramą, skirtą viešnagės iki 8 dienų išlaidoms padengti. Mainų tikslas – plėtoti intensyvesnius dvišalius kultūrinius ryšius abi šalis dominančiose srityse, tuo pačiu skatinant universitetų ir tyrimų centrų bendradarbiavimą.¹⁸

¹⁶ <http://www.lifebeyondtourism.org/about-us/signatories-memorandum-of-understanding-life-beyond-tourism/>

¹⁷ <http://www.lifebeyondtourism.org/events/xx-international-assembly-and-symposium-of-the-experts-of-the-fondazione-romualdo-del-bianco/>

¹⁸ Dėl paraiškų ir dokumentų teikimo Italų kultūros institutui konsultuoja VU Mokslo ir inovacijų departamento darbuotoja Anzelma Ūselienė, tel. (8 5) 268 7067, e. p. anzelma.useliene@cr.vu.lt.